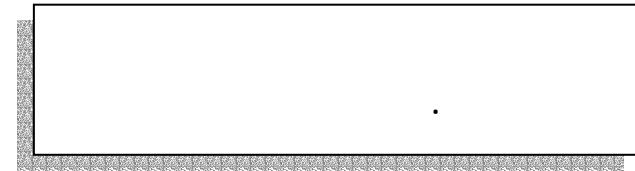

۱۳. توسعه روستایی

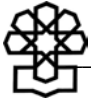
۱	چکیده.....
۲	مقدمه.....
۴	اسناد بالادستی.....
۸	روش‌شناسی تحلیل لایحه بودجه سال ۱۳۸۹.....
۹	توسعه روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹.....
۱۵	نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....
۱۷	منابع و مأخذ.....

:

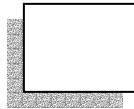
:

توسعه روستایی پایدار، اهمیت اساسی در تحقق توسعه ملی متوازن و پایدار دارد. در حال حاضر، جامعه روستایی ایران با وجود سابقه برنامه‌ریزی روستایی رسمی نزدیک به یک قرن و با وجود تلاش‌های فراوانی که پس از انقلاب اسلامی صورت گرفت، با چالش‌های اساسی و عدیده‌ای مواجه است. بودجه‌های سالیانه، می‌توانند نقش بسیار مهمی را در چارچوب اسناد بالادستی، در تأمین اعتبارات مورد نیاز برای شکل‌گیری توسعه پایدار روستایی، داشته باشند. ولی بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، حاکی از آن است که این بودجه ناتوان از تحقق اهداف اسناد بالادستی در زمینه توسعه روستایی پایدار است. این لایحه، در رابطه با توسعه روستایی دچار ایراد محتوایی و ساختاری اساسی است. به گونه‌ای که همچنان دیدگاه کلیشه‌ای کالبدی، فیزیکی، عمرانی و خدماتی بر توسعه روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ غلبه داشته و توسعه روستایی در این لایحه پیشنهادی، به منزله شهری کردن نواحی روستایی در نظر گرفته شده است. همچنین با وجود گذشت بیش از ۴ سال از تصویب قانون «الزام دولت به تعیین متولی سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت بر توسعه متوازن روستایی در ظرف ۳ ماه» توسط مجلس شورای اسلامی و تأکید

ماده (۱۷۴) برنامه پنجم پیشرفت و عدالت، تحت عنوان «ایجاد ساختار فرابخشی برای مدیریت هماهنگ توسعه روستایی و عشایری»، لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، هیچ‌گونه ردیف بودجه‌ای را برای تشکیل ساختار فرابخشی مذکور در نظر نگرفته است. از سوی دیگر، هرچند مجموع کل اعتبارات برنامه‌ها و طرح‌های خدمات و عمران روستایی، در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۸۸، رشد ۴۰/۲۸ درصدی داشته است، ولی سهم اعتبارات برنامه‌ها و طرح‌های مذکور از کل اعتبارات امور چهارگانه لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، تنها ۱/۴۵ درصد است.

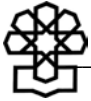

روستاها به عنوان جایگاه اصلی تولید محصولات کشاورزی، دارای نقش حیاتی در اقتصاد هستند. از سوی دیگر، توسعه شهری و در یک مقیاس وسیع‌تر، توسعه ملی، در ارتباط و پیوند تنگاتنگ با توسعه روستایی قرار دارد. به طوری که عدم موفقیت در دستیابی به اهداف توسعه ملی، منطقه‌ای، شهری و روستایی در کشورهای جهان سوم و ناکامی در حل مشکلات جوامع شهری و روستایی، صاحب‌نظران توسعه را با این واقعیت روبرو ساخته است که اصولاً جدا کردن مسائل شهری و روستایی و بررسی انتزاعی آنها در فرآیند توسعه کار صحیحی نیست. سرچشمه بسیاری از تنگناها و پیچیدگی‌ها هم در این دید انتزاعی نسبت به مشکلات شهری و روستایی و بدتر از آن، قرار دادن آنها در برابر یکدیگر است (جمعه‌پور، ۱۳۸۵). به بیان دیگر، با توجه به اصل مکمل بودن فضاها و مکان‌ها، توسعه ملی و شهری بدون توسعه روستایی امکانپذیر نخواهد بود. امروزه سکونتگاه‌های شهری و روستایی تحت تأثیر

یکدیگر بوده و به همدیگر، وابستگی متقابلی دارند. شواهد کنونی نیز حاکی از این پیوستگی شهری - روستایی بوده مشکلات حاشیه‌نشینی شهری ناشی از عدم توجه به ارتقا نواحی روستایی است (رضوانی، ۱۳۸۳).

پس از انقلاب اسلامی اقدامات شایان تقدیر و قابل توجهی در زمینه توسعه نواحی روستایی و محروم در حیطه‌هایی همچون بهداشت و تأمین اجتماعی، آموزش و پرورش، راهسازی، بهسازی مسکن روستایی، گازرسانی، تأمین آب آشامیدنی و برق، امکانات مخابراتی و... انجام شده است. ولی با وجود انجام فعالیت‌های عمرانی و خدماتی فراوان، با هدف کاهش شکاف جامعه شهری-روستایی و تحقق عدالت اجتماعی، به دلایل متعدد، این اقدامات در دستیابی به توسعه روستایی پایدار، موفق نشده‌اند. درحال حاضر جامعه روستایی ایران با چالش‌های اساسی و عدیده‌ای مواجه است که «نرخ رشد منفی جمعیت روستایی»، «روند تخلیه روستاها»، «مهاجرت به نواحی شهری»، «خریدی اراضی کشاورزی»، «نبود زیرساخت‌های اشتغال بهره‌ور و مناسب»، «نیروی کار غیرماهر و آموزش ندیده»، «بیکاری»، «اتخاذ الگوهای معیشتی ناپایدار»، «تخریب منابع طبیعی»، «عدم استقرار نظام سلسله‌مراتبی سکونتگاه‌های روستایی»، «پراکندگی شدید نقاط جمعیتی، تعداد مراکز جمعیت و کوچک بودن و ناپایداری بسیاری از آبادی‌ها»، «آسیب‌پذیری شدید از سوانح و حوادث طبیعی» و «فقر» از عمده‌ترین آنها هستند. آمار و ارقام حاکی از انتقال فقر روستایی به سکونتگاه‌های شهری، در عین تشدید فقر نواحی روستایی است که این موضوع می‌تواند همان‌طور که هانگتینتون در مطالعه خود به آن رسیده است، سبب شکل‌گیری بسترهای کشمکش‌ها و اعتراضات اجتماعی - سیاسی آتی در نواحی شهری شود.

یکی از مهمترین اسنادی که می‌تواند پشتیبانی مطلوبی را از تحقق توسعه روستایی پایدار فراهم سازد، بودجه‌های سالیانه هستند. از آنجایی که بودجه‌های سالیانه، باید در چارچوب اهداف اسناد بالادستی از قبیل قانون اساسی، سند چشم‌انداز، سیاست‌های اصل چهل و چهارم قانون اساسی و سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه پنجم و احکام لایحه پنجم پیشرفت و عدالت باشد، لذا به منظور ارائه دیدگاه کلی در این رابطه، سیاست‌های مذکور به صورت اجمالی مورد اشاره قرار گرفته و سپس موارد مرتبط با توسعه روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ و تفاوت آن با قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و نیز میزان انطباق لایحه بودجه با اهداف اسناد بالادستی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

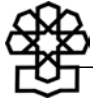
دستیابی به عدالت اجتماعی، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقا نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل و نیز مبارزه با فقر و تبعیض، مواردی هستند که در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران مورد تأکید قرار گرفته‌اند. شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، تأمین عدالت اجتماعی، ارتقای کارآیی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی، افزایش سطح عمومی اشتغال و... نیز از سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی به شمار می‌آیند که نواحی روستایی نقش مهمی می‌توانند در آن ایفا کنند. از سوی دیگر، «هویت بخشی به سیمای شهر و روستا، بازآفرینی و روزآمدسازی معماری ایرانی - اسلامی، رعایت معیارهای پیشرفته برای

ایمنی بناها و استحکام ساخت و سازها» و «ارتقا سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان با تهیه طرح‌های توسعه روستایی، گسترش کشاورزی صنعتی، صنایع روستایی و خدمات نوین و اصلاح نظام قیمتگذاری محصولات کشاورزی، با هدف تأمین عدالت اجتماعی» از جمله سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مرتبط با توسعه روستایی هستند که توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردیده است.

در لایحه برنامه پنجم پیشرفت و عدالت نیز مواردی همچون «حمایت از ایجاد مراکز حفظ آثار و فرهنگ سنتی عشایری و روستایی توسط بخش خصوصی و نهادهای عمومی غیردولتی و تعاونی به منظور توسعه گردشگری آن مناطق»، «اولویت گازرسانی به مناطق و روستاهای جنگلی و دریافت هزینه با قیمت ترجیحی»، «ترویج الگوهای معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی (معماری بومی) و تقویت تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری و روستایی»، «ساماندهی تعاملات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی فیما بین شهرهای با جمعیت بیش از ۱۰۰۰۰ نفر با روستاهای واقع در حریم آنها، به منظور تحقق توسعه پایدار در مناطق شهری و روستایی»، «تهیه و اجرای طرح هادی برای روستاهای واقع در حریم کلان‌شهرها» در رابطه با بحث توسعه روستایی مورد تأکید قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر در ماده (۱۷۴) این لایحه که اختصاص به توسعه روستایی دارد، اینچنین آمده است:

دولت مکلف است به منظور بهبود وضعیت روستاها در زمینه سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، راهبری، نظارت و هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی، ارتقا سطح درآمد و کیفیت زندگی روستاییان و کشاورزان و کاهش نابرابری‌های موجود بین جامعه

روستایی، عشایری و جامعه شهری، اقدام‌های زیر را به عمل آورد:

(الف) ایجاد ساختار مناسب فرابخشی برای مدیریت هماهنگ توسعه روستایی و عشایری.

(ب) ارتقا شاخص‌های توسعه روستایی و ارائه خدمات نوین و تهیه برنامه اولویت‌بندی خدمات روستایی با توجه به شرایط منطقه‌ای و محلی.

(ج) حمایت از گسترش کشاورزی صنعتی و صنایع روستایی با اولویت توسعه خوشه‌ها و زنجیره‌های صنعتی - کشاورزی کوچک و متوسط که بخش اعظم نهاده‌ها و عوامل تولید آن در جغرافیای روستایی وجود دارد و همچنین صنایع دستی و خدمات گردشگری و ایجاد و توسعه بازارهای محلی با اولویت مراکز دهستان‌های دارای قابلیت توسعه.

(د) تعیین الگوی مدیریت در آبادی‌های فاقد شورای اسلامی.

(ه) حمایت از صندوق‌های محلی اعتبارات خرد روستایی و عشایری و قرض‌الحسنه‌ها و صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی با هدف تأمین منابع مالی خرد روستایی.

(و) ایجاد بانک تأمین مالی خرد از طریق تغییر و تبیین وظایف یکی از بانک‌های موجود یا ایجاد بانک جدید.

(ز) تدوین سیاست‌های تشویقی در جهت مهاجرت معکوس (از شهر به روستا) و تثبیت نسبی جمعیت روستایی تا آخر سال اول برنامه.

(ح) بهسازی، نوسازی، بازسازی و ایمن‌سازی ساختار کالبدی محیط و مسکن روستایی مبتنی بر الگوی معماری ایرانی-اسلامی با مشارکت مردم، دولت و نهادهای عمومی.

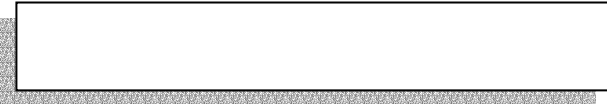
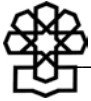

ط) آموزش فنی و حرفه‌ای مستمر روستاییان با هدف توانمندسازی برای ارائه و استفاده از خدمات نوین و مشارکت در فعالیت‌های صنعتی و بهبود کیفیت تولیدات.
 ی) ساماندهی و استقرار فعالیت‌های کارآفرینی و اشتغالزایی کوچک و متوسط تولیدی و خدماتی در مناطق روستایی از طریق ارائه مشوق‌های مالی و اعتباری.
 ک) ساماندهی روستاها در قالب مجموعه‌های روستایی به منظور خدمات‌رسانی بهتر و مؤثرتر.

ل) ساماندهی حمل‌ونقل بار و مسافر در روستاهای بالای ۵۰ خانوار و پوشش برنامه‌های نگهداری و ایمن‌سازی شبکه راه‌های روستایی.

همچنین بخشنامه بودجه سال ۱۳۸۹، گسترش عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر، با تأکید بر کاهش فاصله طبقاتی و توسعه مناطق روستایی، ارتقا بهره‌وری کلیه عوامل شامل نیروی کار، سرمایه و انرژی، بهبود فضای کسب‌وکار، توسعه رقابت و حمایت از حضور فعال بخش غیردولتی، گسترش کمی و کیفی نظام تأمین اجتماعی با تأکید بر اصلاح ساختارهای موجود، تأکید بر رویکرد انسان سالم در جهت سلامت همه جانبه جامعه، تقویت نهضت نرم‌افزاری و پژوهش و کسب فناوری‌های مورد نیاز، کارآمدسازی نظام آموزشی کشور برای تأمین منابع انسانی مورد نیاز، اهتمام به ارتقای کیفیت در تولید، را از جمله راهبردهای اساسی و جهت‌گیری کلی لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، اعلام کرده است.

حال پس از بررسی راهبردها و خط‌مشی‌های کلی اسناد بالادستی، لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ و انطباق آن با سیاست‌های کلی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

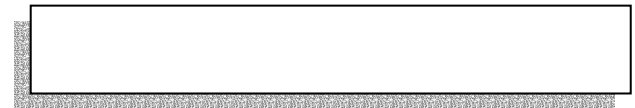

به‌طور کلی ارزیابی برنامه‌های مرتبط با مدیریت خدمات و عمران روستایی کشور در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، به دلیل ساختار بخشی و پراکنده حاکم بر نظام برنامه‌ریزی روستایی، با دشواری فراوانی مواجه است، چرا که خدمات و عمران روستایی کشور فاقد متولی جامعی بوده و در نتیجه، برنامه‌های مربوطه، در قالب فصول مختلف از قبیل «مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری»، «بهداشت و سلامت»، «کشاورزی و منابع طبیعی» و «رفاه و تأمین اجتماعی» پخش شده و وزارتخانه‌های گوناگونی، شامل وزارت کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت نیرو، وزارت رفاه و تأمین اجتماعی و وزارت جهاد کشاورزی عهده‌دار این تکالیف و وظایف شده‌اند. علاوه بر مشکل پراکندگی برنامه‌ها و متولیان، برخی از برنامه‌های فصول مربوطه، بین نواحی شهری و روستایی مشترک بوده و لذا تفکیک بین بودجه‌های شهری و روستایی آنها مشکل است.

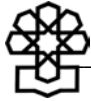
بنابراین در این مطالعه، ابتدا بودجه‌های مربوط به کلیه برنامه‌های ویژه روستایی و عشایری، از فصول مختلف قانون بودجه ۱۳۸۸ و لایحه بودجه ۱۳۸۹، مستخرج گردید که شامل پنج برنامه «ساماندهی عشایر»، «راهبری آب روستایی»، «راهبری طرح کالبدی روستایی»، «خدمات سلامت روستاییان»، «راهبری طرح‌های مدیریت روستایی» می‌شوند. البته برنامه جدیدی در لایحه بودجه ۱۳۸۹ با عنوان «آموزش روستاییان» در ذیل فصل «کشاورزی و منابع طبیعی» افزوده شده است که در قانون بودجه ۱۳۸۸ وجود نداشته است. ولی نکته تعجب‌برانگیز، عدم اختصاص هیچ‌گونه بودجه برای آن است. بنابراین در مطالعه کنونی، برنامه مذکور در محاسبات

مدنظر قرار نگرفت. پس از بررسی اطلاعات مربوط به برنامه‌های ویژه روستایی، بودجه طرح‌های روستایی قید شده در قالب برنامه‌های دیگری که کلی بوده و خاص نواحی روستایی نیستند، از منابع مذکور (قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹) استخراج شد. این طرح‌ها شامل ۷ طرح «ایجاد تأسیسات فاضلاب روستاهای دارای اولویت»، «ایجاد تأسیسات فاضلاب روستاهای دارای اولویت - وامی»، «جامع بهسازی مسکن روستایی»، «بهسازی بافت با ارزش روستایی»، «مطالعات جامع توسعه کالبدی روستاها»، «بهسازی روستاها» و «مطالعات جامع توسعه اقتصادی روستاها» می‌شود.

همان‌طور که عناوین برنامه‌ها و طرح‌های فوق‌الذکر نشان می‌دهد، همچنان دیدگاه کلیشه‌ای کالبدی، فیزیکی، عمرانی و خدماتی بر توسعه روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ غلبه داشته و توسعه روستایی در این لایحه پیشنهادی، به منزله شهری کردن نواحی روستایی در نظر گرفته شده است. لذا در این مطالعه، به جای توسعه روستایی، از اصطلاح خدمات و عمران روستایی استفاده می‌شود. علاوه بر این، اغلب برنامه‌های روستایی، در قالب یک فصل کلی با عنوان «فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری» آورده شده که دارای سوگیری کاملاً شهری است. در واقع، فصل مذکور در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ شامل ۳۷ برنامه است که از میان آنها تنها ۴ برنامه به طور اختصاصی به بحث عمران روستایی پرداخته است که شامل برنامه‌های «ساماندهی عشایر»، «راهبری آب روستایی»، «راهبری طرح کالبدی

روستایی» و «راهبری طرح‌های مدیریت روستایی» می‌شود. از بین ۳۳ برنامه باقیمانده لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، ۲۲ برنامه دارای عنوان کلی، ۷ برنامه شهری و ۴ برنامه به صورت مشترک شهری - روستایی است. البته بررسی طرح‌های برنامه‌های کلی و مشترک، نشان دهنده آن است که اغلب آنها، شهری هستند. به عنوان نمونه، برنامه آب شهری و روستایی در اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خود، هیچ طرحی را در نواحی روستایی ندارد و یا برنامه سامانه‌های پساب و فاضلاب «اعتبارات مذکور، از بین ۲۵ طرح تنها ۲ طرح خود را به فاضلاب روستایی اختصاص داده است. همچنین برنامه ساماندهی کالبدی شهری و روستایی، از بین ۱۸ طرح خود، تنها ۲ طرح را به امور روستایی اختصاص داده است.

حال در ادامه، آمار و ارقام مربوط به برنامه‌ها و طرح‌های مرتبط با عمران و خدمات روستایی در لایحه بودجه ۱۳۸۹ بررسی گردیده و سپس با شاخص‌های مشابه آن در قانون بودجه ۱۳۸۸ مقایسه می‌شود. مقایسه بین بودجه ۴ برنامه خاص روستایی در «فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری» حاکی از آن است که مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای برنامه «ساماندهی عشایر» در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۸۸، رشد قابل توجه ۱۱۳/۵ درصدی دارد. البته میزان این تغییر در رابطه با برنامه‌های «راهبری آب روستایی»، «راهبری طرح کالبدی روستایی» و «راهبری طرح‌های مدیریت روستایی» کمتر یا منفی بوده و به ترتیب برابر با ۱۰/۴۷، ۱۸/۷۸ و ۶۳/۹۶- درصد است. همچنین در بین سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۹، مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه «خدمات سلامت روستاییان» و نیز سایر طرح‌ها، به ترتیب رشد ۲۴/۴۸ و

۱۲۲/۸۹ درصدی دارد. البته لازم به ذکر است که به جز برنامه ساماندهی عشایر و سایر طرح‌ها، برنامه‌های دیگر، فاقد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هستند. به‌طور کلی، مجموع اعتبارات هزینه‌ای برنامه‌ها و طرح‌های ویژه خدمات و عمران روستایی در قانون بودجه سال ۱۳۸۸، بالغ بر ۸۴۰۹۱۲۱ میلیون ریال بوده است که با رشد ۳۱/۵۹ درصدی، به مبلغ ۱۱۰۶۵۷۳۰ میلیون ریال در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ می‌رسد. همچنین مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌ها و طرح‌های ویژه خدمات و عمران روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، ۱۸۴۳۷۶۴ میلیون ریال است که نسبت به رقم مشابه قانون بودجه سال ۱۳۸۸ (۷۹۳۷۵۳ میلیون ریال)، رشد ۱۳۲/۲۸ درصدی نشان می‌دهد. ازسوی دیگر، مجموع کل اعتبارات برنامه‌ها و طرح‌های مذکور، در این مدت رشد ۴۰/۲۸ درصدی داشته و از میزان ۹۲۰۲۸۷۴ میلیون ریال در ۱۳۸۸، به ۱۲۹۰۹۴۹۴ میلیون ریال در سال ۱۳۸۹ می‌رسد. البته با وجود رشد قابل توجه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که حجم این اعتبارات در مقایسه با اعتبارات هزینه‌ای بسیار پایین است. به‌طوری که سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از کل اعتبارات مربوط به برنامه‌ها و طرح‌های ویژه خدمات و عمران روستایی، در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، به‌ترتیب ۸/۶۳ و ۱۴/۲۸ است (جداول ۱ و ۲).

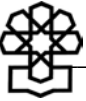
(ارقام به میلیون ریال)

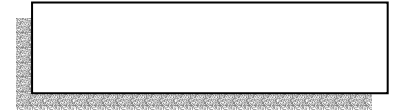
جدول ۱. اعتبارات هزینه‌ای مربوط به نواری روستایی مصوب ۱۳۸۸ و برآوردی ۱۳۸۹

درصد تغییر ۱۳۸۹-۱۳۸۸	اعتبارات هزینه‌ای برآورد ۱۳۸۹				اعتبارات هزینه‌ای مصوب ۱۳۸۸				برنامه		
	جمع	از محل منابع اختصاصی		از محل منابع عمومی		جمع	از محل منابع اختصاصی			از محل منابع عمومی	
		استانی	ملی	استانی	ملی		استانی	ملی			استانی
۳۹/۲۲	۱۹۴۱۵۵	۰	۰	۱۷۵۷۷۰	۱۸۳۸۵	۱۳۹۴۶۱	۰	۰	۱۲۶۳۹۳	۱۳۰۶۸	ساماندهی عشایر
۱۰/۴۷	۱۰۲۳۳۵۸	۲۹۹۴	۰	۱۰۱۹۲۶۴	۰	۹۲۶۶۹	۰	۰	۹۲۶۶۹	۰	راهبری آب روستایی
۱۸/۷۸	۶۳۲۵	۰	۰	۶۳۲۵	۶۳۲۵	۵۳۲۵	۰	۰	۵۳۲۵	۵۳۲۵	خدمات سلامت روستاییان
۳۳/۳۸	۹۸۱۱۶۲۰	۳۱۲۶۸۷۶	۰	۶۶۸۴۷۴۴	۶۶۸۴۷۴۴	۷۲۹۶۰۰۳	۰	۰	۷۲۹۶۰۰۳	۴۶۶۶۹۵۰	راهبری طرح‌های مدیریت روستایی
-۶۳/۹۶	۳۰۱۷۲	۰	۰	۳۰۱۷۲	۳۰۱۷۲	۴۱۸۶۲	۰	۰	۴۱۸۶۲	۴۱۸۶۲	سایر طرح‌ها ^(۱)
۳۱/۵۹	۱۱۰۶۵۷۳۰	۲۹۹۴	۰	۱۱۹۵۲۳۴	۶۷۳۹۶۲۶	۸۴۰۹۱۲۱	۰	۰	۲۶۲۹۰۵۴	۱۰۵۷۸۶۲	مجموع

(۱) منظور از سایر طرح‌ها، طرح‌های اختصاصی روستایی مستخرج از سایر برنامه‌های فصل مسکن و عمران شهری و روستایی و عشایری است که اختصاص به نواری روستایی نداشته این

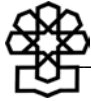
طرح‌ها شامل «طرح ایجاد تأسیسات فاضلاب روستاهای دارای آبرفت»، «طرح ایجاد تأسیسات فاضلاب روستاهای دارای آبرفت - رومی»، «طرح جامع بهداشتی مسکن روستایی»، «طرح بهداشتی بافت با ارزش روستایی»، «طرح مطالعات جامع توسعه کالبدی روستاهای»، «طرح بهداشتی روستاهای» و «طرح مطالعات جامع توسعه اقتصادی روستاهای» می‌شود.

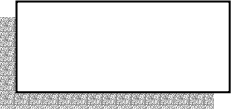
لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، در رابطه با توسعه روستایی دچار ایراد محتوایی و ساختاری اساسی است. به طوری که در لایحه، کماکان دیدگاه کلیشه‌ای کالبدی، فیزیکی، عمرانی و خدماتی نسبت به توسعه روستایی، غلبه داشته و توسعه روستایی، به منزله شهری کردن نواحی روستایی در نظر گرفته شده است. علاوه بر آن، با وجود گذشت بیش از ۴ سال از تصویب قانون «الزام دولت به تعیین متولی سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت بر توسعه متوازن روستایی در ظرف ۳ ماه» توسط مجلس شورای اسلامی و تأکید ماده (۱۷۴) برنامه پنجم پیشرفت و عدالت، تحت عنوان «ایجاد ساختار فرابخشی برای مدیریت هماهنگ توسعه روستایی و عشایری»، لایحه بودجه ۱۳۸۹، هنوز از دیدگاه بخشی‌نگری پیروی کرده و برنامه‌های مربوط به عمران و خدمات روستایی در بین فصول و وزارتخانه‌های مختلف پراکنده شده است و این لایحه هیچ ردیف بودجه‌ای را برای تشکیل ساختار فرابخشی مذکور در نظر نگرفته است.

همچنین طبق بررسی‌های انجام شده، اعتبارات برنامه «راهبری طرح‌های مدیریت روستایی» با رشد منفی در لایحه بودجه ۱۳۸۹ مواجه است که با توجه به چالش‌های عمده مدیریت روستایی کشور، این امر جای سؤال دارد. از سوی دیگر، به طور کلی، سهم اعتبارات برنامه‌ها و طرح‌های خدمات و عمران روستایی از کل اعتبارات امور چهارگانه لایحه بودجه ۱۳۸۹، تنها ۱/۴۵ درصد در نظر گرفته شده است. علاوه بر آن، از آنجایی که سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از کل اعتبارات مربوط به برنامه‌ها و طرح‌های ویژه خدمات و عمران روستایی، در لایحه بودجه ۱۳۸۹، تنها ۱۴/۲۸ درصد است، بنابراین می‌توان گفت که بودجه مذکور، توانایی ایجاد فضای حمایتی لازم برای تشکیل

ظرفیت‌های موردنیاز و همه‌جانبه برای توسعه روستایی را ندارد.

این در حالی است که اسناد بالادستی، مواردی همچون ارتقا سطح درآمد و کیفیت زندگی روستاییان و کشاورزان، کاهش شکاف شهری - روستایی و بهبود عدالت اجتماعی، افزایش بهره‌وری، ایجاد ساختار فرابخشی مناسب برای مدیریت یکپارچه توسعه روستایی و عشایری، تنوع‌آفرینی مشاغل روستایی در قالب گسترش کشاورزی صنعتی و صنایع روستایی، خدمات گردشگری، حمایت از تأمین مالی خرد، تدوین سیاست‌های تشویقی در جهت مهاجرت معکوس (از شهر به روستا) و... را در باب توسعه روستایی، مورد تأکید قرار داده‌اند. بنابراین شایسته آن است که با توجه به عقب‌ماندگی‌های اساسی نواحی روستایی کشور و نیز نظر به اینکه بودجه سال ۱۳۸۹، به عنوان نخستین سال برنامه پنجم پیشرفت و عدالت، باید به گونه‌ای تنظیم شود که عوامل و منابع شتاب‌دهنده توسعه روستایی را سازماندهی کرده و پایه مناسبی را برای تحقق توسعه پایدار روستایی فراهم سازد، سهم بیشتری برای اعتبارات روستایی به طور عام و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌ها و طرح‌های روستایی به طور خاص، اختصاص داده شود تا با استفاده از آن ظرفیت‌های توسعه‌ای و زیرساخت‌های مورد نیاز ایجاد گردند و علاوه بر آن، تکلیف بودجه موردنیاز برای ایجاد ساختار فرابخشی نیز باید معین شود. همچنین لایحه باید از دیدگاه عمرانی صرف و محدود نسبت به توسعه روستایی را کنار گذاشته و باید برنامه‌ها و طرح‌های مشخصی را در زمینه امور مورد تأکید اسناد بالادستی، همچون تأمین مالی خرد، تنوع‌آفرینی مشاغل روستایی، خدمات گردشگری، ارتقا کیفیت زندگی روستاییان و... در نظر گیرد.

۱. جمعه‌پور، محمود. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی: دیدگاه‌ها و روش‌ها، انتشارات سمت، ۱۳۸۵.
۲. رضوانی، محمدرضا. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، نشر قومس، ۱۳۸۳.

:

: لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور ۱۳. توسعه روستایی

: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی)

: حجت‌اله ورمزیاری

: حسین صفایی

: معاونت پژوهشی

:

:

:

۱. توسعه روستایی

۲. ساختار فرابخشی

۳. شهری کردن نواحی روستایی

: / /